

Aan: de leden van Provinciale Staten van Gelderland

Onderwerp: Deelname aan herdenkingsreis Sobibór, Lubelskie (Polen)

De herdenkingsreis naar Sobibór, die de stichting Sobibor jaarlijks organiseert, vond plaats van woensdag 11 tot zaterdag 14 april 2018. Dit jaar hebben Statenleden Anna-Lena Penninx en Corrie-Christine van der Woude, samen met provinciaal ambtenaar Jurjen van Dijk deelgenomen aan de reis. De provincie Gelderland werkt sinds 1993 samen met de Poolse regio Lubelskie, waarbij er door de jaren heen nauwe betrokkenheid is geweest bij projecten rond Sobibór. In september 2017 is een nieuwe samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen de beide regio's. In deze overeenkomst is onder andere afgesproken de ontwikkeling van het herinneringscentrum bij Sobibór te ondersteunen.

Hieronder staat een korte impressie van de herdenkingsreis:

Woensdag 13 april

De reis start met een bezoek aan het Joods museum in Warschau, waarin op indrukwekkende wijze de rijke cultuur van de Joodse gemeenschap in Polen is weergegeven en de rol die deze gemeenschap heeft gespeeld in geschiedenis van het land. In het tweede gedeelte van het museum wordt de aanloop naar WOII beschreven en wordt een impressie gegeven van de verschrikkingen in Polen voor de Joodse bevolking en de verwoesting van de Joodse cultuur.

Donderdag 12 april:

De dag starten wij met een bezoek aan de kleine Synagoge in Wlodawa. De grote synagoge die daarnaast is gelegen wordt momenteel gerestaureerd. Deze restauratie zal naar verwachting op 14 oktober afgerond zijn. In de gerestaureerde synagoge zal de tentoonstelling geopend worden van Max van Dam, een Nederlander die in Sobibor is omgekomen. De tentoonstelling is deze zomer eerst in zijn geboorteplaats Winterswijk te zien. In de kleine synagoge krijgen wij informatie aangereikt over Wlodawa, dat voor de oorlog voor ongeveer negentig procent Joods was en nu geen Joodse inwoners meer kent. Een indrukwekkende en artistiek prachtige videopresentatie brengt deze aangrijpende historie goed over. Daarna rijden wij naar het nabijgelegen Sobibór.

We lopen over een perron dat bestaat uit overwoekerde betonplaten. Een vrachtwagen met boomstammen rijdt in een stofwolk langs. Naast het perron staat een groen geschilderd huis. Het naambord van het station is onlangs vernieuwd en in zwarte letters staat voor het wachtlokaal: 'Sobibór'.

Hoe meer we horen over deze plek hoe beklemmender het wordt. In het groene huis woonde de kampcommandant, verder is alleen het stationsgebouw nog origineel. Na een opstand van gevangenen in 1943 is het kamp door de nazi's afgebroken en op de plek een bos gepland om zo sporen uit te wissen. Duizenden bomen van vijfenzeventig jaar oud.

Na honderd meter staan we stil en krijgen te horen hoe het hier ooit was. Het is moeilijk voor te stellen dat hier ooit een grasveld lag met bloembakken: De vriendelijke façade van een efficiënte moordfabriek. Van april 1942 tot november 1943 werden hier meer dan 170.000 mensen vermoord. Het aantal Nederlanders was 34.313. Vervoerd in negentien treinen vanuit het Drentse Westerbork.





We horen van onze reisgenoten hoe families grotendeels van de aardbodem zijn verdwenen en hoe deze tragedie de levens van de achterblijvers heeft getekend.

Bouwhekken staan rond de plek waar de fundamenteën van de gaskamers zijn gevonden. Rood/wit bouwlint hangt rond de asheuvel. Op het terrein zien we de bouwplaats waar het nieuwe museum van Sobibór zal verschijnen, maar het werk ligt stil en onduidelijk is wanneer de bouw verder zal gaan. Zorgelijk omdat dit najaar de herdenking is van de opstand die 75 jaar geleden heeft plaatsgevonden.

Wij sluiten deze dag af met een speciaal voor ons aangericht Joodse maaltijd in Chelm. Het echtpaar dat dit al jaren voor de stichting Sobibór bereid, wordt deze avond verrast door een stadgenoot, senator Jozef Zajac, die hen namens de Poolse Eerste Kamer een onderscheiding uitreikt voor al hun verdienste om de Joodse Cultuur in stand te houden. Wij spreken met hem over onze ervaringen die dag, zoals de voortgang van de restauratie van de Synagoge en van de bouw van het museum. Ook actuele onderwerpen als de zorgen over circulaire economie, klimaat- en energietransitie komen aan de orde.

Vrijdag 13 april

Op donderdag bezochten we voor de eerste keer Sobibór en op vrijdag keren we terug, deze keer samen met een aantal schoolklassen uit de provinciehoofdstad Lublin. We bezoeken opnieuw de plaats Włodawa en horen hoe hier eerst alle Joodse kinderen en later de volwassenen op transport zijn gezet naar Sobibór. In Polen zijn op deze wijze door de nazi's in totaal 3 miljoen Joden vermoord. Na een herdenking in het stadion waar de Poolse kinderen in Włodawa werden samengebracht vertrekken wij naar het station van Włodawa om stil te staan bij de plek vanwaar deze inwoners naar Sobibór werden gebracht. Daarna gaan we samen met de leerlingen naar Sobibór waar wij bij de grafheuvel de indrukwekkende verhalen horen van de nabestaanden. Een van de nabestaanden geeft aan hoe belangrijk ze het vindt om de geschiedenis van Sobibór te kunnen delen. De verschrikkingen van deze plek mogen nooit worden vergeten.

Op vrijdagavond maken wij van onze aanwezigheid in Lublin gebruik voor een ontmoeting met een vertegenwoordiging van onze partnerregio Lubelskie, waaronder de Marshal van Lubelskie, de heer Slawomir Sosnowski. Gesproken wordt over de samenwerking met Gelderland. Ook is er aandacht voor de vijfenzeventigjarige herdenking van de opstand in Sobibór die in oktober van dit jaar gaat plaatsvinden.

N.B. Met dit verslag geven wij uitvoering aan het gestelde in de Gedragscode bestuurlijke integriteit Staten- en commissieleden. De kosten voor deelname (vliegreis, busvervoer, hotel en avondmaaltijden) bedroegen € 550 per persoon. Het voornemen om deel te nemen aan deze reis is op 7 maart 2018 gemeld in het Presidium.

Anna-Lena Penninx (Statenlid PvdA)
Corrie-Christine van der Woude (Statenlid VVD)